

Zlomek latinského překladu Kroniky tak řečeného Dalimila

Když Národní knihovna České republiky dne 17. března 2005 vydražila u pařížského aukčního domu Piasa za 339 000 eur fragment latinského překladu Kroniky tak řečeného Dalimila, byla to událost, které se dostalo velké publicity ve všech typech médií. Neočekávaný objev tohoto zlomku byl totiž největším objevem za několik posledních generací. Bezprostředně po získání byl rukopis zdigitalizován a zpřístupněn na internetu a jak odborné, tak i celé široké veřejnosti se dostaly první soustavnější informace.

Je však zřejmé, že nově objevený rukopisný fragment obsahující část textu latinského překladu Kroniky tak řečeného Dalimila musí být prozkoumán hlouběji hned z několika různých hledisek. V příštím čísle časopisu Knihovna bude zveřejněn můj příspěvek na toto téma. Původně měl být publikován již v tomto čísle, avšak vzhledem k málo operativní dostupnosti některé závažné literatury v tradičním tištěném prostředí jsem musel jeho dokončení odložit. Nyní se tedy pokusím podat jen krátké předběžné shrnutí dílčích témat, kterým se v něm budu věnovat.

Na prvním místě je to samozřejmě popis nově získaného rukopisu, a to především z hlediska jeho obsahu. Obsahem přitom míním nejenom sám dalimilovský text, ale také rozsáhlý cyklus iluminací, kterými je rukopis vybaven. Tím se vytvoří podklad pro další zkoumání.

Na druhém místě je nutno věnovat se důkladnějšímu rozboru samotného textu, který je podstatnou složkou rukopisu, od níž se odvíjí všechno další. Zvláště důležité je v tomto případě podrobnější srovnání latinského textu s českým originálem, ale také s dobovým německým překladem. Na tom se ukáží změny ideových akcentů mezi jednotlivými jazykovými verzemi, což je z hlediska historického výkladu enormně důležité. V rozporu s novodobým, stále ještě obrozenským míněním se ukazuje rozhodující role česko-latinsko-německého trilingvismu v českých dějinách. Z hlediska filologie pak lze na takto sourodém materiálu zkoumat postupy středověkého překládání a adaptování textů. Zároveň ovšem může nově objevený rukopis sloužit jako podklad také pro úvahy obecnějšího rázu: srovnáním různých jazykových verzí i jednotlivých zápisů se totiž ukazuje, že charakter středověkých textů byl

spíše fluidní než stabilní. Z tohoto hlediska je význam zlomku latinského překladu Kroniky tak řečeného Dalimila takřka nedocenitelný.

Dále je nutno věnovat se iluminacím, které představují zhruba polovinu dochovaného fragmentu. Z umělecko-historického hlediska je třeba je ocenit jako významný doklad hornoitalské knižní malby druhé čtvrtiny 14. století. Závažnější však je to, že rukopis představuje českou historii viděnou italskýma očima. A ještě závažnější je skutečnost, že řada vyobrazení je zde doložena historicky vůbec poprvé; některé epizody a ikonografické typy byly dosud známy až z mnohem pozdější doby, z období barokního nebo dokonce až z 19. století. Pravděpodobně vůbec nejdůležitější však je, že na tomto fragmentu lze velmi dobře zkoumat literárně-

Břetislav se svou družinou přijíždí do kláštera ve Schweinfurtu, aby unesl Jitku – Břetislav unáší Jitku a bojuje spolu se svou družinou s klášterními konvrši.

výtvarný paralelismus, tj. souvislost mezi slovesným vyjádřením v textu a obrazným vyjádřením v cyklu iluminací. Je zjevné, že některé iluminace nemají oporu v dalimilovském textu, zakládají se však na jiných předlohách či pramenech. Ukazuje se tak role tzv. *inventora*, tj. osoby, jež konkrétně rozpracovala zadání pro iluminátora.

Teprve na základě tohoto zkoumání je možno přikročit ke zkoumání historického kontextu vzniku a původu tohoto konkrétního rukopisu. Nedochovaly se totiž žádné přímé údaje o tom, kdy, kde a kým byl vytvořen, takže je nutno vycházet výhradně z údajů nepřímých. Lze vytyčit hypotézu, že objednavatelem rukopisu latinského překladu Kroniky tak řečeného Dalimila byl mladý Karel IV. v době svého pobytu v Itálii nebo alespoň někdo u jeho blízkého okruhu. Není však

Sv. Václav a jeho sluha přinášejí vdovám dřevo z lesa – Sv. Václav se v noci modlí, za ním krvavé stopy. Sv. Václav učí své sluhy, jeden z nich ho bičuje. Sv. Václav zouvá boty Podivenovi.

vyloučeno ani to, že objednavatelem byl někdo, kdo se pokoušel mladého Karla IV. ovlivnit ve svůj prospěch, resp. ve prospěch svého pojetí dějin. Lze se tudíž domnívat, že motivem pořízení tohoto rukopisu nebyl zájem o české dějiny v ohledu faktografickém, ale spíše politicko-ideologickém.

Z předchozích zjištění vyplývá celková interpretace v rámci českých dějin jako celku. To bude obtížné, protože skutečnosti vyplývající z nového objevu do dosavadního výkladu založeného na zdůrazňování státu a národa příliš nezapadají. Sice nejasně, ale přece jenom dostatečně silně tu vyvstává potřeba nového konceptu. Nález fragmentu latinského překladu Kroniky tak řečeného Dalimila tak je v tomto směru velice významným podnětem, jenž výrazně ovlivní směr dalšího bádání o českých dějinách a rovněž tak interpretace českých dějin jako celku.

Zdeněk Uhlíř

Oldřich na lovu potkává Boženu, kněz je oddává – Oldřich při návratu z lovu přivádí Boženu do svého hradu.